

Regina Solová
Wrocław

PRZEKŁAD TEKSTÓW SKONWENCJONALIZOWANYCH – WYBRANE PROBLEMY

Zarys treści: Artykuł przedstawia problematykę tekstów skonwencjonalizowanych z punktu widzenia translatologa. Stara się w pierwszej kolejności odpowiedzieć na pytanie, czym są teksty skonwencjonalizowane, a następnie opisać problemy, jakie może stwarzać ich przekład.

Wstęp

Celem artykułu jest przedstawienie problemów związanych z tekstami skonwencjonalizowanymi z punktu widzenia translatologa. Zainteresowanie tymi kwestiami podsygnalizowane zostało narastającą liczbą przekładów tekstów użytkowych charakteryzujących się wysokim stopniem standardyzacji. Zjawisko to związane jest bez wątpienia z zacieśnianiem się kontaktów między instytucjami, podmiotami gospodarczymi i jednostkami należącymi do różnych wspólnot kulturowo-językowych. W perspektywie jednoczącej się Europy oraz procesu globalizacji z łatwością możemy przewidzieć, że wspomniana tendencja będzie się utrzymywać jeszcze przez dłuższy czas. Warto zatem przyrzeć się problemom, z jakimi tłumacz może się zetknąć, przekładając takie formy jak pisma urzędowe, umowy handlowe, oferty pracy, ulotki informacyjne dla pacjentów itp., czyli teksty użytkowe o wysokim stopniu standardyzacji.

W niniejszej pracy postaramy się w pierwszej kolejności odpowiedzieć na pytanie, co to są teksty skonwencjonalizowane, następnie, na podstawie wybranych opracowań, przedstawimy trudności, jakie może stwarzać ich przekład.

Teksty skonwencjonalizowane

W celu opisanie tekstów skonwencjonalizowanych posłużymy się zamiennie stosowanymi terminami „model” i „wzorzec gatunkowy”. Według definicji Marii Wojtak wzorzec gatunkowy to zespół reguł dookreślający najważniejsze poziomy organizacji gatunkowego schematu, relacje między nimi oraz sposoby funkcjonowania poszczególnych poziomów (Wojtak 2005: 138). Wojtak proponuje analizę wzorca gatunkowego, wyróżniając cztery jego aspekty: aspekt strukturalny, czyli kształt ramy tekstowej, zasady segmentacji, kolejność segmentów, relacje między segmentami; aspekt pragmatyczny, czyli uwikłania komunikacyjne, obraz nadawcy i odbiorcy oraz relacji między nimi, potencjał illokucyjny wypowiedzi (zbiór intencji i ich hierarchia), podstawowe przeznaczenie komunikacyjne wypowiedzi; aspekt poznawczy, czyli tematyka i sposób jej przedstawienia; aspekt stylistyczny, czyli zbiór cech uwarunkowanych strukturalnie, zdeterminowanych pragmatycznie oraz związanych z genezą użytych środków.

Zaproponowany przez Wojtak model opisu wzorca gatunkowego posłuży nam do charakterystyki tekstów skonwencjonalizowanych. Na poziomie struktury teksty te wyróżniają się niskim stopniem elastyczności, obligatoryjnością występowania poszczególnych segmentów oraz ich ściśle określoną kolejnością. Na poziomie pragmatycznym teksty skonwencjonalizowane realizują określony cel komunikacyjny, zdeterminowany stypizowaną sytuacją komunikacyjną. Nadawcy i odbiorcy przypisane są określone role, które w danym akcie komunikacji pozostają niezmiennie. Aspekt poznawczy tekstów skonwencjonalizowanych wyróżnia się stałością treści. I w końcu aspekt stylistyczny obejmuje stereotypową realizację lingwistyczną, charakterystyczne związki frazeologiczne, terminologię.

Teksty skonwencjonalizowane można zatem zdefiniować jako formy o spetryfikowanej strukturze, mające określony porządek występowania poszczególnych sekwencji, stałe elementy treści, stereotypową realizację językową oraz określoną funkcję, zdeterminowaną daną sytuacją komunikacyjną.

Problemy związane z przekładem gatunków skonwencjonalizowanych

Punktem wyjścia do dalszych rozważań dotyczących wybranych problemów, jakie mogą pojawić się w procesie przekładu gatunków skonwencjonalizowanych, będzie podręcznik *Odpowiednie dać rzeczy słowo* pod redakcją Teresy Tomaszewicz, zawierający ćwiczenia dla tłumaczy języka francuskiego (To-

maszkiewicz 2006). Celem książki jest kształcenie umiejętności przekładowych studentów poprzez zwracanie uwagi na poszczególne problemy, które mogą pojawić się w trakcie tłumaczenia. Podręcznik zawiera teksty o różnorodnej tematyce, naszą uwagę zwracają jednak przede wszystkim teksty skonwencjonalizowane, ujęte w dwóch rozdziałach: pierwszy zawiera teksty prawnicze, drugi – dokumenty wydawane przez instytucje państwowe, takie jak Urząd Stanu Cywilnego (Tomaszkiewicz 2006: 65–96). Proponowane ćwiczenia dotyczące wspomnianych tekstów obejmują polecenia odszukania wspólnego modelu tekstu (np. dla umów najmu sporządzonych w języku polskim i francuskim), porównania wyłonionych struktur, wskazania odbiorcy danego tekstu, elementów tekstu wyjściowego, niemających odpowiedników w polskiej rzeczywistości werbalnej i pozawerbalnej, jak również przetłumaczenia konkretnych zwrotów, frazeologizmów, nazw instytucji. Polecenia te sygnalizują wybrane trudności, jakie tłumacz może napotkać w trakcie przekładu tekstów skonwencjonalizowanych. Należą do nich: brak danego wzorca gatunkowego w języku przekładu, wzorce pozornie ekwiwalentne, różnice wzorców gatunkowych zachodzące na poziomie strukturalnym, pragmatycznym czy leksykalno-stylistycznym. Na trudności te zwróciła wcześniej uwagę Elżbieta Skibińska, opisując sposoby wykorzystania tekstów paralelnych na zajęciach z przekładu z języka francuskiego na język polski (Skibińska 2002a: 114–116).

W dalszej części artykułu postaramy się omówić wymienione trudności, podając przykłady zaczerpnięte z wybranych opracowań.

Brak danego wzorca gatunkowego w języku przekładu

Często mamy do czynienia z sytuacją, w której dana wspólnota kulturowo-językowa wyodrębnia pewne gatunki mowy, niemające swoich odpowiedników w innym języku. Problem ten opisała Anna Wierzbicka w artykule *Genry mowy* (Wierzbicka 1983), a następnie w opracowaniu *Akty i gatunki mowy w różnych językach i kulturach* (Wierzbicka 1999), gdzie przeanalizowała m.in. wzorzec gatunkowy polskiego podania. Znany w polskiej rzeczywistości wzorzec (mowa tu o modelu obowiązującym przed rokiem 1991, kiedy artykuł Wierzbickiej ukazał się po raz pierwszy) nie miał swojego odpowiednika w języku angielskim. Najbliższe określenie odnoszące się do pisemnej wypowiedzi kierowanej przez jednostkę do instytucji to w języku angielskim *application*. *Application* to jednak forma stosowana w sytuacji, w której dana instytucja ma nie tylko władzę, ale także obowiązek oferowania pewnych

praw i dóbr osobom, które się o nie ubiegają (Wierzbicka 1999: 267). Nawet bez głębszej analizy możemy stwierdzić, że polski gatunek „podanie” nie miał swojego odpowiednika w języku angielskim. Brak danego wzorca gatunkowego w języku przekładu wynika z różnic kulturowych i może stanowić poważny problem w procesie przekładu.

Wzorce pozornie ekwiwalentne

Wydawać by się mogło, że w obrębie jednej strefy kulturowej (np. cywilizacji Zachodu) w gatunkach o tej samej nazwie będą występowały bardzo podobne modele, a ich przekład nie będzie nastroczał żadnych większych trudności. Analizy porównawcze tekstów wybranych gatunków dowodzą jednak, że tak się nie dzieje. W skrajnych przypadkach identyczne z nazwy gatunki wykazują odmienne strategie komunikacyjne. Yves Gambier przytacza przykład artykułu „od redakcji”, który we Francji ma charakter argumentacyjny, a w Finlandii informacyjny (Gambier 2000). Czasami jednak różnice między gatunkami nie są aż tak uderzające. Konieczna jest wtedy dogłębna analiza modeli realizowanych w różnych językach.

Jedną z metod porównywania modeli tekstów przedstawia Martina Drescher (Drescher 2000). Autorka dowodzi, że w pierwszej kolejności należy porównać teksty pod względem sytuacji, w jakiej występują, oraz funkcji, jaką pełnią. Analiza sytuacyjno-funkcjonalna umożliwi identyfikację cech zewnętrznych tekstów, które stanowią pewien inwariant. Następnie należy porównać zmienne cechy wewnętrzne tekstów, czyli ich strukturę oraz specyficzne sformułowania językowe. Przedstawioną przez siebie metodę Drescher stosuje w celu porównania skonwencjonalizowanych typów tekstów, jakimi są nekrologi. Autorka artykułu stawia pytanie, czy francuski i hiszpański nekrolog to jeden i ten sam gatunek. Zestawienie prototypowego nekrologu francuskiego z prototypowym nekrologiem hiszpańskim prowadzi do konkluzji, że nie można tu mówić o gatunkach ekwiwalentnych. Hiszpańskie nekrologi zawierają elementy religijne, które nie występują w nekrologach francuskich. Analiza wykazała, że różnice modeli na poziomie struktury i języka są uwarunkowane kulturowo.

Nieco inną metodę porównywania modeli tekstów przedstawia Karolina Stefaniak (Stefaniak 2005)¹. Autorka wyróżnia trzy kryteria ekwiwalencji

---

¹ W cytowanym artykule termin „typ tekstu” odpowiada przyjętemu w niniejszej pracy terminowi „wzorzec”/„model gatunkowy”. Szerzej na temat zróżnicowania terminologicznego dotyczącego omawianego zagadnienia pisze Bożena Witosz (Witosz 2004).

typów tekstów: teksty ekwiwalentne powinny wywoływać u swoich odbiorców podobną reakcję, powinny być skierowane do takiej samej grupy odbiorców i spełniać kryterium intertekstualności, a w sytuacji tłumaczenia właściwie podwójnej intertekstualności. Zachodzi tu bowiem podwójna zależność: między tekstem oryginału a innymi tekstami w języku oryginału oraz między tekstem przekładu a innymi tekstami w języku przekładu. Stefaniak przeprowadza analizę angielskich i polskich ulotek informacyjnych dla pacjentów. Różnice widoczne na poziomie struktury obu typów tekstu podkreślają również rozbieżności dotyczące odbiorców oraz wpływają na pełnione przez teksty funkcje. W ulotkach angielskich tekst jest zorganizowany w parę pytanie–odpowiedź, dodatkowo ich porządek wyznacza pewną chronologię czynności, które pacjent powinien wykonać od momentu zakupu leku do zakończenia leczenia. Polska prototypowa ulotka przypomina pod względem organizacji tekstu materiały informacyjne dla lekarza. Również ich składnia i leksyka ma cechy tekstów specjalistycznych. Ulotka polska, w przeciwieństwie do angielskiej, skierowana jest raczej do specjalisty, a co za tym idzie, ma mniejszą moc oddziaływania na pacjenta. Zdaniem Stefaniak porównywane typy tekstów spełniają warunek intertekstualności. Ich obecność w świadomości odbiorców jest głęboko zakorzeniona. Wniosek dla tłumacza jest następujący: angielska ulotka informacyjna nie ma w języku polskim ekwiwalentu na poziomie typu tekstu. Tłumacz może zatem zastosować nieekwiwalentny model polskiej ulotki lub stworzyć nowy typ tekstu, który pod względem grupy odbiorców i efektu oddziaływania będzie odpowiadał modelowi angielskiemu, ale nie będzie spełniał warunku intertekstualności.

Przytoczone obserwacje dotyczące tekstów skonwencjonalizowanych dowodzą, że trudności w ich przekładzie mogą pojawić się na różnych poziomach organizacji tekstu. Poniżej przedstawiamy wybrane analizy porównawcze gatunków skonwencjonalizowanych, które zwracają uwagę na poszczególne problemy translatoryczne, wynikające z istnienia odmiennych modeli gatunkowych w różnych wspólnotach kulturowo-językowych.

Różnice wzorców zachodzące na poziomie struktury

Jedną z większych trudności, jakie mogą pojawić się w trakcie przekładu tekstów skonwencjonalizowanych, stanowią rozbieżności wzorców na poziomie struktury. Elżbieta Skibińska przeprowadziła analizę porównawczą wzorców ofert pracy na materiale polskim i francuskim (Skibińska 2002b). Różnice między modelem francuskim i polskim zachodzą na poziomie sekwencji do-

tyczącej wynagrodzenia. W modelu francuskim segment ten jest często pomijany; jeśli już mówi się o wynagrodzeniu, to raczej w ramach opisu stanowiska, pomija się jego wymiar materialny, podkreślany jest natomiast prestiż czy satysfakcja związane z oferowanym stanowiskiem. W modelu polskim wynagrodzenie to stały segment, w którym pojawiają się zarówno elementy niematerialne, jak i materialne (prowizje, samochód służbowy itp.). Tłumacz powinien znać oba modele funkcjonujące w języku oryginału i przekładu. Tylko w ten sposób, w procesie tłumaczenia, będzie mógł dokonywać właściwych wyborów.

Różnice na poziomie struktury sekwencji

Różnice między wzorcami gatunkowymi mogą też zachodzić na poziomie budowy poszczególnych sekwencji. Joëlle Rey przeprowadziła analizę sekwencji eksplikacyjnej występującej w artykułach popularnonaukowych² (Rey 2002). Analiza dotyczyła trzech języków: angielskiego, francuskiego i hiszpańskiego. Porównanie wspomnianych sekwencji wykazało istnienie pewnych różnic, zwłaszcza pomiędzy modelem angielskim i francuskim. Model sekwencji eksplikacyjnej w języku angielskim opiera się na schemacie: pytanie, wyjaśnienie zjawiska, twierdzenie będące odpowiedzią na pytanie i zamknięcie sekwencji. Schemat francuskiej sekwencji eksplikacyjnej można natomiast przedstawić tak: twierdzenie, łącznik *en effet* wprowadzający wyjaśnienie zjawiska. Pytanie występujące w tekstach angielskich jest w języku francuskim często pomijane lub wprowadzane w sposób pośredni. W modelu hiszpańskim natomiast – zauważa autorka – w ogóle nie można mówić o odrębnym schemacie, gdyż z powodów historyczno-politycznych proces jego krystalizacji został na dłuższy czas zahamowany. Hiszpańskie gatunki popularno-naukowe poddawane były wpływowi obcych modeli, stąd obserwować można podobieństwo niektórych form bądź do modelu francuskiego, bądź do modelu angielskiego. „Matryca tekstu – pisze we wnioskach Rey – determinowana jest przez tradycję oraz zjawisko intertekstualności” (Rey 2002: 78).

---

² Artykuły popularnonaukowe nie są tekstami skonwencjonalizowanymi w naszym rozumieniu. Pewne ich sekwencje charakteryzują się jednak stereotypową budową. Dlatego uznaliśmy, że przykład ten może zilustrować nasze twierdzenia.

Różnice wzorców zachodzące na poziomie pragmatycznym

We wspomnianej analizie ofert pracy oprócz różnic zachodzących na poziomie struktury widoczne są przede wszystkim rozbieżności na poziomie pragmatycznym: w modelu francuskim relacja między nadawcą (pracodawcą) a odbiorcą (potencjalnym kandydatem) jest bardziej bezpośrednia i „osobista”, w modelu polskim – bardziej bezosobowa, anonimowa. Różnice te znajdują swoje odbicie w realizacji językowej każdego z modeli. W procesie przekładu należy zatem zwrócić uwagę również na obraz nadawcy i odbiorcy oraz na zachodzące między nimi relacje (Skibińska 2002b: 63).

Różnice wzorców zachodzące na poziomie leksykalno-stylistycznym

Teksty skonwencjonalizowane charakteryzują się również stereotypową realizacją językową. Znaczący to, że zawierają pewne stałe zwroty, skostniałe formy czy związki frazeologiczne. Użycie w tłumaczeniu tekstu skonwencjonalizowanego zwrotu innego niż przyjęty w języku przekładu może powodować wrażenie nienaturalności lub nawet trudności w rozumieniu tekstu.

Claude Bocquet pokazuje na przykładzie specjalistycznego języka ekonomicznego, jak głębokie mogą być różnice jego realizacji w poszczególnych językach (Bocquet 2000).

We Francji dyskurs ekonomiczny powstał w oparciu o teksty medyczne. Stąd we francuskim języku ekonomicznym występuje duża liczba zwrotów pochodzących z dziedziny medycyny. W Niemczech teksty ekonomiczne powstawały w oparciu o teksty prawne i prawnicze, ekonomiczny język niemiecki zawiera więc wiele sformułowań prawniczych. W języku włoskim natomiast dominują zwroty z zakresu księgowości, gdyż we Włoszech pierwszymi specjalistami od gospodarki byli bankierzy i kupcy. Tłumacz musi być świadomy tych różnic. Tylko w ten sposób będzie mógł tworzyć teksty zrozumiałe dla odbiorców przywykłych do specyficznych sformułowań językowych. Kolejną trudnością, jaką może napotkać tłumacz tekstów skonwencjonalizowanych, są elementy tekstu niemające odpowiedników w rzeczywistości werbalnej lub pozawerbalnej języka przekładu. Chodzi tu o takie jednostki leksykalne jak np. tytuły naukowe przyznawane przez wyższe uczelnie. Według Catherine Way, analizującej elementy kulturowe w dokumentach akademickich, problem braku ekwiwalentnego terminu można rozwiązać, stosując ekwiwalent formalny, dynamiczny lub zapożyczenie obcej formy (Way 1997). Autorka uważa, że tłumacząc tytuły naukowe, należy podać dodatkową infor-

mację, zawierającą trzy elementy: długość odbytego kursu, jego stopień oraz zawartość. Wydaje się, że przedstawiona przez Way strategia może mieć szersze zastosowanie. Elementy leksykalne niemające odpowiedników w języku przekładu powinny być w przekładzie zastąpione określeniami ekwiwalentnymi, ale konieczne jest również uzupełnienie przetłumaczonej treści o dodatkowe informacje.

Różne konwencje tekstowe

Obok opisanych trudności, z którymi tłumacz tekstów skonwencjonalizowanych może mieć do czynienia, należy wymienić jeszcze charakterystyczny dla danego języka sposób redagowania tekstu, czyli tzw. konwencje tekstowe. Według Davida Katana tekst może przyjmować perspektywę odbiorcy (*addressee orientation*) lub perspektywę nadawcy (*author orientation*) (Katan 1999: 194). W pierwszym przypadku autor tekstu będzie dążył do przekazania informacji w sposób uporządkowany, konsekwentny, jasny, w drugim – autor będzie przywiązywał większą wagę do strony ekspresywnej wypowiedzi, bogatego stylu, spychając na dalszy plan dbałość o klarowną strukturę i pewien porządek. Opierając się na spostrzeżeniach Katana, David Limon twierdzi, że takie właśnie różnice zachodzą pomiędzy tekstami redagowanymi w języku angielskim i słoweńskim (Limon 2005). Autor opracowania porównuje dwa dokumenty: raport dotyczący przygotowania Słowenii do przystąpienia do Unii Europejskiej sporządzony przez stronę słoweńską oraz raport odnoszący się do tego samego zagadnienia, lecz sporządzony przez Komisję Europejską. Oba dokumenty, mimo iż dotyczą jednego tematu, wykazują różnice na wszystkich poziomach organizacji tekstu. Tekst słoweński, zgodnie ze słoweńską konwencją kulturową, przyjmuje perspektywę autora, jego struktura jest mało czytelna, niespójna. Tekst napisany w języku angielskim przyjmuje perspektywę odbiorcy, ma klarowną i spójną strukturę, jest zwięzły i dzięki temu trzy razy krótszy niż dokument słoweński. Oczywiście różnic tych nie można tłumaczyć wyłącznie odmiennymi konwencjami tekstowymi obowiązującymi w językach angielskim i słoweńskim. Należy uwzględnić również odmienne cele komunikacyjne realizowane przez oba dokumenty (tekst słoweński dąży do przekonania odbiorcy o poczynionych postępach, celem tekstu angielskiego jest ocena tychże postępów). Trzeba jednak mieć na uwadze, że język determinuje sposób konstruowania każdej wypowiedzi. Odmienne perspektywy przyjmowane przez autorów tekstów mogą wynikać m.in. z odmiennych systemów nauczania. Nils Erik Enkvist przytacza badania prowadzone w la-

tach 80. wśród uczniów z 14 krajów, które wykazały istotne różnice w rozumieniu np. gatunku, jakim jest wypracowanie (*essay*) (Enkvist 1991: 13). Dla fińskich uczniów napisanie wypracowania polegało na całkowitym wyczerpaniu danego tematu, nie zaś np. przedstawieniu jednego, głównego zagadnienia. Wnioskować stąd można, że odmienne systemy nauczania determinują postrzeganie gatunków, a co za tym idzie – mogą stanowić źródło kłopotu dla tłumacza.

Wnioski

Jak wykazaliśmy wyżej, między wzorcami gatunkowymi funkcjonującymi w różnych wspólnotach kulturowo-językowych mogą zachodzić różnice na wszystkich poziomach organizacji tekstu. Rozbieżności dotyczące struktury, funkcji, stylu, konwencji tekstowych czy zjawiska intertekstualności mogą nastrożać pewne trudności w procesie przekładu. Niezbędna jest zatem dogłębna znajomość modeli gatunkowych, a także umiejętność analizy tekstu pozwalające na uświadomienie i uwypuklenie zachodzących różnic oraz uniknięcie poważniejszych błędów w przekładzie.

Literatura

- Bocquet, C., 2000, „La notion de modèle de discours appliquée à la traduction”, [w:] *Studia Romanica Posnaniensia*, 25/26, s. 21–27.
- Drescher, M., 2000, „Pour une analyse contrastive des types de discours: l'exemple du faire-part de décès en français et en espagnol”, [w:] *Studia Romanica Posnaniensia*, 25/26, s. 67–80.
- Enkvist, N.E., 1991, „Discourse Type, Text Type and Cross-Cultural Rhetoric”, [w:] *Empirical Research in Translation and Intercultural Studies*, Tirkkonen-Condit, S. (red.), Tübingen, s. 5–16.
- Gambier, Y., 2000, „Traduction et analyse de discours: typologie croisée”, [w:] *Studia Romanica Posnaniensia*, 25/26, s. 97–108.
- Katan, D., 1999, *Translating cultures. An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*, Manchester.
- Limon, D., 2005, „Genre and text conventions as part of translation competence”, [w:] *Beyond Equivalence*, Kocijančič Pokorn, N. i in. (red.), Graz, s. 137–157.

- Rey, J., 2000, „La traduction des textes scientifiques: structure textuelle et processus cognitifs”, [w:] *Target*, 12/1, s. 63–82.
- Skibińska, E., 2002a, „Heurs et malheurs de l'utilisateur des corpus bilingues français-polonais en classe de traduction”, [w:] *Traduction, terminologie, rédaction*, Gouadec, D. (red.), s. 111–117.
- Skibińska, E., 2002b, „Offre d'emploi: modèles français et polonais. Une étude contrastive”, [w:] *Romanica Wratislaviensia*, 49, s. 49–73.
- Stefaniak, K., 2005, „Różnice na poziomie typów tekstu i ich konsekwencje dla tłumaczenia. Ulotka informacyjna dla pacjenta”, [w:] *Kulturowe i językowe źródła nieprzekładalności*, Hejwowski, K. (red.), Olecko, s. 273–283.
- Tomaszkiewicz, T., 2002, „Transfer i adaptacja nowych modeli tekstów poprzez operację przekładu”, [w:] *Przekład. Język. Kultura*, Lewicki, R. (red.), Lublin, s. 13–23.
- Tomaszkiewicz, T., 2003, „Modele tekstów specjalistycznych a przekład”, [w:] *Języki specjalistyczne – zagadnienia dydaktyki i przekładu*, Mamet, P. (red.), Katowice, s. 237–246.
- Tomaszkiewicz, T. (red.), 2006, *Odpowiednie dać rzeczy słowo... czyli jak tłumaczyć z francuskiego na nasze i odwrotnie*, Poznań.
- Way, C., 1997, „The Translation of Spanish Academic Transcripts: Implications for Recognition”, [w:] *Translating Sensitive Texts: Linguistic Aspects*, Simms, K. (red.), Amsterdam–Atlanta, s. 177–185.
- Wierzbicka, A., 1983, „Genry mowy”, [w:] *Tekst i zdanie*, Dobrzyńska, T., Janus, E. (red.) Wrocław, s. 125–137.
- Wierzbicka, A., 1999, „Akty i gatunki mowy w różnych językach i kulturach”, [w:] *Język–umysł–kultura*, Bartmiński, J. (red.), Warszawa, s. 228–268.
- Witosz, B., 2004, „Tekst i/a gatunek. Jeden czy dwa modele”, [w:] *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. 2, Ostaszewska, D. (red.), Katowice s. 40–49.
- Wojtak, M., 2005, „Genologia tekstów użytkowych”, [w:] *Polonistyka w przebudowie*, t. 1, Kraków, s. 132–148.

Translation of conventionalized texts – selected problems

Summary

The article presents the issue of translation of conventionalized texts as perceived by a translologist. First of all, it attempts at answering the question on the nature and features of conventionalized texts and then it tries to describe the problems that

might be encountered during the translation process. Those problems are the following: lack of language model, apparently common models and differences of language models on the structural, pragmatic, lexical and stylistic levels. Frequently, these problems appear at the same time. The translator is capable of facing them only when he has textual and cultural competence.